

Inhoud

Woord vooraf	11
Inleiding	13
DEEL 1.	
DE CLIL-SCHOOL	15
1 Inleiding	15
2 CLIL: een definitie	15
3 CLIL als onderwijsvernieuwing: voorwaarden voor succes	19
4 Maatschappelijk draagvlak voor CLIL	20
4.1 Een gunstige CLIL-context	20
4.2 Aangetoonde positieve effecten van CLIL: het vier C's raamwerk	22
5 CLIL-kwaliteitseisen	28
5.1 Kwaliteitseisen vanwege de overheid: de CLIL-standaard	28
5.2 Kwaliteitseisen aan scholen: naar een CLIL-beleidsplan	29
5.2.1 CLIL in het talenbeleidsplan van de school	29
5.2.2 Een CLIL-ondersteunend personeelsbeleid	31
5.2.3 CLIL-leermiddelen en -infrastructuur	34
5.2.4 CLIL: een vrije keuze voor leerlingen	35
5.2.5 CLIL-monitoring	38

6	Samenstelling van een CLIL-programma	40
6.1	Keuze van de CLIL-leerkrachten	41
6.2	Keuze van de instructietaal	42
6.3	Keuze van de graad	44
6.4	Keuze van de vakken	45
6.4.1	CLIL-vakken of CLIL-projecten?	46
6.4.2	Richting- of niet-richtingspecifieke vakken?	48
6.4.3	Hoeveel CLIL-vakken?	49
6.4.4	Welke CLIL-vakken?	51
7	Communicatie als sleutel tot succes	53
8	Besluit	54

DEEL 2.

DE LEERKRACHT 55

1	Stap 1: Zelfevaluatie van de competenties van CLIL-leerkrachten	55
1.1	Competentiedomein CLIL-context	56
1.2	Competentiedomein instructietaal	57
1.3	Competentiedomein CLIL-didactiek	58
2	Stap 2: Klasmanagement in een vreemde taal	59
2.1	Engels	59
2.1.1	Uitspraak	60
2.1.2	Woordenschat	60
2.1.2.1	Invloed van het Nederlands of het Frans	60
2.1.2.2	Schoolvakken – school subjects	66
2.1.2.3	Enkele afkortingen	67
2.1.2.4	Feedback en aanmoediging	67
2.1.3	Spraakkunst	68
2.1.3.1	De tijden in het Engels – the tenses	69
2.1.3.2	Much en many	70
2.1.3.3	Adjectieven en bijwoorden – adjectives and adverbs	70
2.1.3.4	Betrekkelijke bijzinnen en voornaamwoorden – relative clauses and pronouns	71

2.1.4	Vakjargon	72
2.1.4.1	Vakoverstijgend CLIL-woordenboek	72
2.1.4.2	Vakspecifieke woordenboeken	74
2.1.4.3	Online tools	77
2.1.5	Meer weten?	79
2.1.5.1	Classroom English	79
2.1.5.2	Grammatica en woordenschat	80
2.2	Frans	81
2.2.1	Uitspraak	81
2.2.2	Woordenschat en formules	84
2.2.2.1	Vocabulaire de la classe	85
2.2.2.2	Schoolvakken – les matières	90
2.2.2.3	Le vocabulaire de l'ordinateur et d(e l)'internet	93
2.2.2.4	Communiquer dans la classe – situations courantes	98
2.2.2.5	Feedback en aanmoediging	111
2.2.3	Grammaire	112
2.2.3.1	Adjectieven en bijwoorden – adjectifs et adverbos	112
2.2.3.2	Betrekkelijke bijzinnen en voornaamwoorden – pronoms relatifs	113
2.2.3.3	De vervoegingen in het Frans – l'accord du participe passé – le subjonctif	114
2.2.4	Vakjargon	114
2.2.4.1	Vakspecifieke woordenboeken	115
2.2.4.2	Nuttige naslagwerken	117
2.2.4.3	Online tools	118
2.2.5	Meer weten?	119
2.3	Duits	121
2.3.1	Inleiding	121
2.3.2	Het Duits: een belangrijke CLIL-taal	122
2.3.3	Mogelijkheden voor CLIL-Duits in Vlaanderen	123
2.3.4	De Duitse taal op niveau C1 beheersen	124
2.3.5	Het Klassendeutsch leren beheersen	126
2.3.5.1	Voorwerpen benoemen en instructies geven	126
2.3.5.2	Leerhandelingen benoemen en omschrijven	129
2.3.6	'Nominalstil' in 'Verbalstil' kunnen omzetten	136

2.3.7	Vakjargon	139
2.3.8	Verwantschap tussen het Nederlands en het Duits benutten	140
2.3.9	De opbouw van complexe nominale en verbale constituenten doorgronden	141
2.3.10	Hoe goed is je CLIL-Duits? Een zelftest	142
3	Stap 3: Kwaliteitscriteria voor CLIL-lessen	143
3.1	Cognitivismen, leerprocessen en taalverwervingsprocessen	144
3.1.1	Leerprocessen en cognitivismen	144
3.1.2	Leer- en denkprocessen	146
3.1.2.1	Oppervlakkige verwerking	146
3.1.2.2	Diepe verwerking	147
3.1.3	Taalverwervingsprocessen	150
3.2	Kwaliteitsvereisten voor CLIL-lessen en -lesmateriaal	156
3.3	Mogelijke selectiecriteria voor CLIL-leerinhouden	158
3.3.1	Passende rijke talige input	158
3.3.2	Passende moeilijkheidsgraad voor vakinhouden	160
3.3.2.1	Uitdagen en motiveren	161
3.3.2.2	Aard en moeilijkheidsgraad	162
4	Stap 4: Enkele concrete voorbeelden en lessuggesties	174
4.1	Geschiedenis in het Engels: de Industriële Revolutie (derde graad)	174
4.2	Biologie in het Engels: What are living things made of? (derde graad)	178
4.3	Les esthetica/kunstgeschiedenis in het Engels: de romantiek (derde graad)	180
5	Stap 5: Evaluatie van CLIL-vakken	184
5.1	Geïntegreerd evalueren	184
5.2	Evaluatiecriteria	188
5.3	Rapporteringsmodellen	189
5.4	Tips	189

DEEL 3.	
MEER WETEN?	191
1 Literatuur rond CLIL-toepassingen in Europese landen	191
2 CLIL in België	192
3 Theoretische literatuur rond CLIL	194
4 Praktische literatuur rond CLIL	195
5 Hulpmiddelen op het internet	196
Besluit	199
Referentielijst	201